

עֵט וְאֶתֵיקָה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 48 ■ שבט תשנ"ח ■ פברואר 1998

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד עמוס נצר
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברות וחברים,

הנדון: "לחטוף" לקוח

הצטרפותם של אלפי החברים החדשים מדי שנה לשורותינו בד בבד עם המיתון במשק מכבידים על פרנסתם של חברים רבים. במצב שנוצר גדל הפיתוי ולחלק אף הצורך להשיג לקוחות גם אם אלה כבר מטופלים ע"י עורך-דין אחר.

ביטולו של כלל 27 ע"י בג"צ ואי התקנת כלל אתי חדש במקומו שיאזן במידה הראויה בין האינטרסים השונים – מאפשרים ללקוחות מעבר קל מעורך-דין אחד לאחר – אף ללא תשלום שכר הטירח המגיע לעורך הדין הראשון. לועדת האתיקה מגיעות פניות בהן מלינים עורכי דין על חברים אחרים למקצוע המשדלים לקוחות לעבור אליהם. פניות אלה מגלות מצב עגום שבו יש עורכי דין שאינם בוחלים באמצעים כדי להשיג לקוח על חשבוננו של חברים למקצוע.

אי אפשר להתעלם מהנסיבות הכלכליות והצורך של חברים לעשות לפרנסתם. ברם, פגיעה בעורך דין אחר לצרכי "פרנסה" היא רווח קצר טווח בלבד; לא יעבור זמן רב עד שגם עורך הדין "המשדל" יפגע מהתנהגות דומה של חבר אחר. בעידן הנוכחי חייבים עורכי הדין לשמור על יחס חברי כלפי חברים. אין פגם אתי בקבלת לקוח הנפרד מעורך דינו הקודם; אך שידולו של לקוח לעזוב את עורך דינו על מנת שימסור לידי המשדל את העבודה מהווה לא רק יחס בלתי חברי אלא אף הפרה של הוראת סעיף 56 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א–1961.

יחס "חבריי" אינו מטבע לשון, אלא דרך התנהגות שעל כולנו לאמץ כדי שעיסוקנו המקצועי יהיה ראוי, מכובד והוגן.

שלכם,

אלקס הרטמן, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

פנייה לחברים לייצג את הוועד המחוזי

בבית הדין המשמעתי

הוועד המחוזי פונה לציבור עורכי הדין בבקשה להתנדב כקובלים, אשר ייצגוהו בהליכים

נא למלא הפרטים, לצלם ולשלוח לכתובת הבאה:

לכבוד
לשכת עורכי הדין – ועד מחוז תל-אביב
ת.ד. 34022, תל-אביב 61340

אני _____, עו"ד רשיון מס' _____ מ _____

מביע בזה רצוני להתנדב ולייצג את הוועד המחוזי בהליכים המשמעתיים.

עורך-הדין והלקוח הוצאות לקוח – על מי חלה חובת הנשיאה בהן

השאלתא:

שאלתו של עורך הדין היא האם הוא רשאי לחתום עם לקוחתו על הסכם שכר טרחה שבו הוא עצמו יתחייב לשאת בהוצאות גביית ההמחאות שנמסרו לו לגבייה בהוצאה-לפועל (למעט הוצאות פתיחת התיק) כשאין לו ביטחון שאכן יקבל בחזרה.

לפי ההסכם המוצע הוצאות מימון יתר ההליכים שבתיק, לבד מאלו של פתיחת התיק, יועמסו על כתפי עורך הדין והוא יוכל לגבותן בחזרה רק אם יצליח בגביית החוב הספציפי נשוא התיק.

עמדת הועדה:

הועדה סבורה כי כל הסכם התקשרות בין עורך הדין ללקוחתו שבו מתחייב עורך הדין מראש לשאת בהוצאות הגבייה ללא ביטחון בהחזרתן עומד בסתירה לכלל 44 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו–1986 – וזאת במידה שעורך הדין לא נקט באמצעים לגביית הכספים האמורים מלקוחתו תוך זמן סביר לאחר ששילמן. (20519)

עורך-הדין והלקוח מהי זכות חוקר להחתים לקוח של עורך-דין לאחר שהוגשה תביעה לבית המשפט בשם הלקוח ע"י עורך הדין

השאלתא:

האם רשאית חברת ביטוח מבחינה אתית לשלוח חוקר מטעמה ללקוח של עורך-דין או להחתים הלקוח על מסמך כלשהו לאחר שהוגשה ע"י עורך הדין תביעת הלקוח לבית המשפט ומתנהלים בין הצדדים הליכי מו"מ לפשרה מחוץ לכתלי בית המשפט?

עמדת הועדה:

א. ראשית לכל יצויין כי חברת ביטוח כתאגיד אינה כפופה לדיני האתיקה המקצועית של

- לשכת עורכי הדין כך שהשאלתא שנשאלה אינה במסגרת מישור האתיקה.
- ב. במסגרת היחסים שבין איגוד חברות הביטוח לבין לשכת עורכי הדין אין הסדר קיים ותקף בנושא.
- ג. חרף האמור לעיל הרי מרגע שהלקוח – הנפגע מיוצג ע"י עורך-דין מנוע עורך הדין של חברת הביטוח – גם אם הוא עובד שלה – מלשגר חוקר על-מנת שזה יפנה לנפגע ישירות או יחתימו על מסמך כלשהו. בכפיפות למגבלה זו ניתן כמובן לנהל חקירות בנושא. (20309)

עורך הדין ובית המשפט

העובדות:

1. בתיק אונס נגד שלושה נאשמים סיימה המתלוננת (קטינה בת 12.5 שנים) להעיד.
2. בעקבות עדותה של הקטינה זימן יו"ר הרכב בית המשפט ללשכתו בנוכחות ההרכב את שלושת הסניגורים והתובעת והציע כי הצדדים יגיעו להסדר עובדתי שעל פיו היחסים קויימו בהסכמת המתלוננת ואילו העבירה תישאר בתוקפה שכן עד גיל 14 המדובר הוא על אינוס סטטוטורי ואפילו היתה קיימת הסכמה של המתלוננת. כמובן שתהיה לנושא זה נפקות לעניין העונש.
3. הצדדים לא הגיעו ביניהם לידי הסדר טיעון.
4. אחד מהסניגורים הגיש בקשה לעיון חוזר (אשר נדון בנפרד מהתיק העיקרי ובפני שופט אחר) וציין כי עדותה של הקטינה נמצאה כה מופרכת עד שההרכב בלשכתו הציע את ההסדר שצויין לעיל – דבר שיש בו כמובן כדי להוות שינוי נסיבות המצדיק שחרור ממעצר – הואיל ו"חזקת המסוכנות" נשמטת.

השאלתא:

1. האם רשאי הסניגור להסתמך בבקשתו לעיון חוזר על הצעת יו"ר הרכב בית המשפט שהוצעה בלשכתו, בטענה שאפילו ההרכב האמור התרשם שהיחסים קויימו בהסכמה?
2. האם רשאית התובעת להגיש את הבקשה לעיון חוזר בצירוף פרוטוקול הדיון בתיק המעצר לעיונם של שופטי ההרכב הדן בתיק העיקרי.

עמדת הועדה:

- א. המתואר בסעיף (1) לשאלתא מתייחס למו"מ שהתנהל לקראת הסדר טיעון ועל כן אין להסתמך עליו.

דהיינו, ניתן לפרסם את שם עורך הדין, כתובתו ותחומי העיסוק (ארבעה בלבד) ואסור לפרסם נתונים אחרים שכן יש בכך משום עבירה אתית.

עורך-הדין והצד שכנגד המותר והאסור לעורך-דין בפניותיו לצד שכנגד

העובדות:

1. גברת מסוימת הגישה תלונה למשטרה כנגד מרשתו של עורך דין.
2. עורך הדין, במטרה להשפיע על אותה גברת לחזור בה מהתלונה ע"י הטלת אימה שיגר אליה שני מכתבים הכוללים את הדברים הבאים:
"הנך מתבקשת לחזור בך מהאשמה ולהתנצל בפני מרשתי על כל הנזקים שגרמת לה..."
ובמכתב שני נאמר:
**"הנך נדרשת שוב:
א. להתנצל בפני מרשתי על הנזקים ועוגמת הנפש שגרמת לה ע"י הכפשת שמה והתלונה נגדה במשטרה.
ב. לפצות את מרשתי ולשם כך ליצור עמי קשר תוך שלושה ימים לשם תיאום הסכום.
ג. להכחיש את המעילה והגניבה שייחסת למרשתי הן במשטרה והן בפני עובד הסוכנות ואנשים אחרים."**
3. הנתונים שהוזכרו בעובדות הנ"ל הועברו לידיעת ועדת האתיקה מלשכת היועץ המשפטי לממשלה להתייחסות הועדה בנושא הטרדת עד כשהיועמה"ש החליט שלא להעמיד את עורך הדין לדין פלילי בהעדר ראיות מספיקות וכשהשאלה בדבר קיום עבירה אתית במשלוח שני המכתבים הנ"ל נמסרה לשיקול דעת הועדה.

עמדת הועדה:

הועדה דנה בסוגיה האמורה והחלטתה הסופית היתה כי ראוי לו לעורך דין להמנע מפנייה למתלונן במשטרה בדרישה להכחשת התלונה ואפילו הדבר נעשה במסגרת מכתב התראה הכרוך בתביעת נזיקין. בנסיבות המקרה מצאה הועדה להסתפק בהערה לעורך הדין ברוח עמדתה האמורה ללא נקיטת הליכים משמעתיים כנגדו. (19654)

ב. באשר לסעיף (2) של השאלתא הרי אין הוא רלבנטי לאור עמדת הועדה לגבי סעיף (1) מהשאלתא. מכל מקום נושא זה הינו מתחום דיני הראיות ולא דווקא מתחום דיני האתיקה. (20676)

עורך-הדין ומשרדו מי מוסמך לחתום על נייר המכתבים של משרד עורך הדין ועל מסמכים היוצאים ממשרדו לרבות מכתבי התראה?

1. לוועדת האתיקה שליד הועד המרכזי של לשכת עורכי הדין הובאה פניית ועד מחוז תל-אביב בהקשר לחתימת מזכירת עורך דין על נייר מכתבים של המשרד במכתבי התראה או מסמכים אחרים.
2. צוות חברים שמונה ע"י הועדה היה בדיעה כי מזכירה של עורך דין יכולה לחתום על נייר מכתבים של המשרד הן על מכתבי התראה או על מסמך אחר אלא שהאחריות לכך היא על עורך הדין עצמו ובמילים אחרות רשאית המזכירה לכתוב ולחתום בשם עורך הדין על נייר המכתבים של המשרד.
3. לאחר דיון שקיימה הועדה בהמלצת הצוות שמינתה כאמור התקבלה בוועדה העמדה הבאה:
א. כל מסמך שיוחד לעורך דין עפ"י הוראות סעיף 20 לחוק לשכת עורכי הדין ייחתם אך ורק ע"י עורך הדין.
ב. כל מסמך אחר היוצא ממשרד עורך-דין יכול גם להיחתם ע"י מזכירה או מתמחה ויהיה בפיקוח ואחריות עורך הדין.
ג. בכל מקרה יזהה החותם את עצמו בשם מלא.

עורך הדין ופרסום באינטרנט

לוועדת האתיקה, שליד הועד המרכזי הוצגה שאלתא בדבר המותר והאסור בפרסום של עורך דין באינטרנט.

עמדת הועדה:

אותם הכללים החלים על מדריכים מסוג "מיהו מיי" חלים גם במקרה של פרסום באינטרנט,

להם שידאג לתשלום, וכל ניסיונותיהם לאתר את הנאשם עלו בתוהו, לאחר שהגיעו למשרדו מספר פעמים ולא הצליחו למוצאו.

לא זו אף זו, משראו המתלוננים כי אינם מצליחים לאתר את הנאשם, שילמו את מס הרכישה בעצמם ומכספם ביום 7.8.95, בהתאם לזכאותם כעולים חדשים.

אי דיווח על עסקת הרכישה – אי תשלום מס הרכישה

השאלה המשפטית אותה עלינו לשאול היא האם מעשיו של הנאשם עולים כדי עבירה אתית? היכן עובר הגבול בין טעות משרדית, מחדל מקצועי ועבירה אתית? במקרה דנן, כאמור לעיל, אין ספק כי חל איחור בדיווח למס שבח. הנאשם נימק את האיחור בדיווח ברשלנות משרדית עקב חוסר תשומת לב של פקידתו.

הנאשם טען כי בנסיבות האמורות אין לראות בעובדות עבירת משמעת או הפרת כללי האתיקה המקצועית, כי אם תקלה שהולידה עילה נזיקית של רשלנות מקצועית ו/או הפרה חוזית של ההסכם בינו ללקוחותיו. הנאשם ראה עצמו אחראי בגין עילת הרשלנות המקצועית בשל אחריותו השילוחית למחדלי פקידתו, על כן היה מוכן לשאת בכל נזק שנגרם ויגרם ללקוחותיו. אך לטענתו, רשלנות זו אינה עולה כדי עבירה אתית, שכן לא כל רשלנות מהווה גם עבירה אתית, ולכן לא הודה באישומים שיוחסו לו.

לחיזוק עמדתו הנאשם הפנה בסיכומיו לע"ע 15/88 **פלוני נ, פרקליט המדינה**, פ"ד (מג) 584, לדבריו של כב' השופט א' מצא.

ההלכה המשתמעת מפסק הדין הינה, כי לביצוע עבירת משמעת דרושה התקיימות בו זמנית של יסוד פיזי – המחדל, ויסוד נפשי – הפזיזות; ראיית התוצאה הבלתי רצויה כתוצאה מהמחדל והתעלמות ממנה.

ואלו דברי כב' השופט א' מצא בעמ' 588 כהא לישראל:

".....בהיות הדין המשמעתני מעין פלילי, יש ליישם, לגבי פרשנות הוראותיו, כללי פרשנות היאים לחיזוקים הקובעים עבירות.... די במחשבה פלילית "סתם" (קרי: פזיזות) כדי למלא את היסוד הנפשי של העבירה. לאמור: מעשה או מחדל, שנתקיימו בהם יסודותיה הרגילים של פזיזות (מודעות ליסודות הפיזיים ולנסיבות הרלוונטיות, בצירוף שוויון נפש ביחס לתוצאה) – והם אינם הולמים את מקצוע עריכת הדין – יהיו עבירה לפי סעיף 61(3) לחוק;"

לטענת הנאשם במקרה דנן העובדות מצביעות על כך שאין בתקלה האמורה את יסוד הפזיזות, הנאשם לא

נושא פסק הדין הינו רשלנות מקצועית של עורך-דין מתי היא בגדר עבירת משמעת ומתי לא ומהן יסודותיה.

הכרעת דין

ביום 13.4.93 רכשו המתלוננים זכויות בדירה. הנאשם ייצג את המתלוננים בעריכת חוזה הרכישה ובטיפול בהעברת הזכויות בדירה ע"ש המתלוננים. המתלוננים שלמו לנאשם הן את שכרו והן עבור ההוצאות הכרוכות בכך, לרבות תשלום עבור מס רכישה.

הנאשם הואשם בין השאר בעבירות כלהלן:

הנאשם לא דווח על העסקה ולא שילם את מס הרכישה החל על המתלוננים – המתלוננים קיבלו דרישה לתשלום המס בצירוף קנסות.

א. עובדות המקרה

להלן השתלשלות האירועים הרלוונטית לעבירה כפי שהובאה על-ידי הצדדים:

ביום 13.4.93 רכשו המתלוננים זכויות בדירה. הנאשם ייצג את המתלוננים בעריכת חוזה הרכישה ובטיפול בהעברת הזכויות בדירה ע"ש המתלוננים. המתלוננים שילמו לנאשם הן את שכרו והן עבור ההוצאות הכרוכות בכך, לרבות תשלום עבור מס רכישה.

לפי גרסת הנאשם, לאחר כשנה גילה כי נעשתה טעות במשרדו על-ידי מזכירתו, והצהרת המתלוננים על רכישת הזכויות למס שבח לא הוגשה במועד הנדרש על-פי החוק, וכתוצאה מכך לא נשלחה דרישה לתשלום מס רכישה מרשויות מס שבח, ולא שולם מס הרכישה במועד הנדרש. עם גילוי הטעות הגיש את ההצהרה ביום 9.8.94 בצירוף האישורים ממשרד הפנים.

לטענת המתלוננים, הנאשם אמר להם כי יקבלו את העתק רישום הזכויות בדואר לאחר שנה. המתלוננים המתינו כשנה ומחצה ומשלא קיבלו את העתק רישום הזכויות בדואר ניסו ליצור קשר עם הנאשם על מנת לברר מה עלה בעניין רישום זכויותיהם בדירה. במקביל, לאחר הגשת ההצהרה למס הרכישה, קיבלו המתלוננים בדואר שתי תזכורות לתשלום מס רכישה בתוספת קנסות על איחור בדיווח ואי תשלום.

המתלוננים הגישו תלונה נגד הנאשם ללשכת עורכי הדין, מאחר ולטענתם הנאשם העלה בפניהם טענות שוא כי בשלב זה אין עדיין אפשרות לרשום את זכויותיהם בדירה, ועל פי בירור שערכו בלשכת רישום המקרקעין לא הוגשה בקשה לרישום זכויותיהם. כמו כן מס הרכישה לא שולם על אף שהנאשם הבטיח

במועדים, בתאריכים, בעובדות וכו', אויבו הגדול של מקצוע עריכת הדין הוא הרשלנות, עורך דין רשולן גורם נזק גדול ללקוחו, על כן רשלנות אינה הולמת את מקצוע עריכת הדין.

ב"כ הקובל אכן מקבל את הטיעון שטעות כשלעצמה אינה עבירה אתית, אכן תתכן טעות שבגינה יכשיל עו"ד את לקוחו ויגרום לו נזק; תיתכן טעות בשיקול דעת, תיתכן טעות בפירוש המצב החוקי, תתכן טעות באי הסכמה לפשרה, אך במקרה דנן הטעות נופלת בגדר רשלנות מקצועית המהווה כאמור לעיל עבירה אתית.

לפי גרסת ב"כ הקובל על הנאשם היה להנהיג במשרדו שיטת עבודה לפיה עליו לוודא באופן יזום, מדי פעם בפעם, בהתאם לסוג הטיפול, את מצב התיקים שנמסרו לטיפולו, ולבחון האם התיקים מתנהלים כסדרם. בשיטת זו הנאשם היה מגלה את הטעות שנעשתה לאחר תקופה קצרה יחסית ולא רק לאחר כשנה אם בכלל (במקרה ולא היה מפטר את הפקידה).

במקרה דנן, הזניח הנאשם את הטיפול בתיק וסמך על עבודת הפקידה, הזנחה זו ולא חשוב מה הגורמים לה, נוגדת את חובת עורך הדין לפעול במסירות לטובת הלקוח, בהתאם לכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין.

לטענת הנאשם אין לראות בטעותו עבירה אתית והפרת חובותיו כעורך דין משום שעם גילוי הטעות הזמין את המתלוננים לחתום בפניו בשנית על תצהירים שכן ראה צורך בהקטנת מס הרכישה שעל המתלוננים לשלם כעולים חדשים. כמו כן, ראה כחובתו לשלם את ההפרשים בגין האיחור בהגשת ההצהרה למס שבח, אף מעבר לפקדון שהופקד בידיו.

העולה רשלנות הנאשם לכדי עבירה אתית?

פסק דין פלוני נ' פרקליט המדינה אליו הנאשם הפנה בסיכומיו, אכן קובע את ההלכה כי לביצוע עבירת משמעת נדרשים הן היסוד הפיזי, המעשה או המחדל, והן היסוד הנפשי, הדרוש לפחות "פזיזות" – מודעות ליסודות הפיזיים ולנסיבות הרלוונטיות, בצירוף שיוון נפש לתוצאה.

דברים אלו התקבלו בהסכמה בעל"ע 5648/93 משה ישראל נ' הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד מח(3) 534, על ידי כב' השופט י' קדמי בעמ' 540.

"גם הנחת המוצא שלי היא כי העבירה לפי סעיפים 55 ו-61(1) לחוק לשכת עורכי הדין (הערה: לענייננו סעיף 61(1)) הינה "עבירה של כוונה"; וכי מן ההיבט של היסוד הנפשי, אין להרשיע על פיה אלא אם כן הוכחה "פזיזות" לפחות, שעיקרה בהקשר זה נעוץ בנטילה מודעת של סיכון ממשי בדבר פרסומה של "פרסומת" אסורה...."

וראה בבג"צ 7074/93 מאיר סויסא נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, בעמ' 793, לגבי עבירת משמעת של שוטר.

התעלם מהתוצאה הבלתי רצויה של מחדלו, הנחזה על ידו. כל אשמתו היתה בהסתמכותו על מיומנות פקידתו, שהיתה אמורה לבצע את המתחייב במסגרת הטיפול הרגיל בעניין המתלוננים. כמו כן, הנאשם לא התעלם מהאחריות הנויקית הרובצת עליו והבטיח למתלוננים לשאת בנזקים שנגרמו ויגרומו כתוצאה מטעותו.

לטענתו יש לבחון את מחדלו בהתאם לדרך התנהגות עורך דין סביר, מיומן וזהיר. לדידו, במחדלו היתה אמנם חריגה מדרך התנהגות זו, אך אין בכך כדי להוביל למסקנה, שהנאשם פעל כפי שפעל או נמנע מלפעול תוך התעלמות מהתוצאה הבלתי רצויה של מחדלו, הנחזה על ידו, ומכאן לא הוכח היסוד הנפשי של פזיזות לצורך אישום בעבירת משמעת.

הנאשם טען כי על מנת להרשיעו בביצוע עבירת משמעת, חייבים להתקיים יחדיו ובו זמנית, במועד התרחשות המחדל, היסוד הפיזי והנפשי, הקו המפריד בין רשלנותו המקצועית של עורך דין המולידה את אחריותו האזרחית כלפי הלקוח בעילה של הפרת הסכם או בעילה נויקית, לבין עבירת משמעת, הינו קיומו או היעדרו של היסוד הנפשי – הפזיזות – התעלמות מהתוצאה הלא רצויה מהמחדל, על אף חיזויה.

גירסה זו הנאשם תמך בע"א 37/86, 58 לוי נ' שרמן ואח', פ"ד מד(4) 446, בדברי כב' השופט ד' לוי, בעמ' 467.

ואלו דברי כב' השופט ד' לוי כהאי לישנא:

"ניתן לאמר כי עורך דין החוטא לחובות המיוחדות המוטלות עליו מעצם היותו עורך דין, החייב לפעול לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות, יש שימצא את עצמו מסובך ומחויב מכמה בחינות:

א. יש שימצא עצמו, על פי נסיבות המקרה, עובר על הוראות המשמעת שבכללי לשכת עורכי הדין, והוא יידרש לתת את הדין על כך.

ב. יש שהוא ימצא עצמו מפר את חובותיו כלפי לקוחו בשל הפרת ההסכם שנכרת ביניהם ושאחד מעיקריו הוא מתן שירות נאמן ואחראי ללקוח.

ג. יש שהוא ימצא עצמו חב בנזיקין כלפי לקוחו, על שום שהתרחש במתן השירות כלפיו ולא נהג במיומנות הצפויה והנדרשת ממנו כבעל מקצוע....

חובות אלה עומדות כל אחת בפני עצמה, והפרתה של אחת מהן, אינה מביאה בהכרח להפרתה של השנייה. אם כי יש שאותה התנהגות עצמה תביא להפרתה של יותר מחובה אחת."

לאמר, רשלנותו המקצועית של הנאשם, אינה מביאה בהכרח להפרת חובות האתיקה החלות עליו כעורך דין.

לעומתו טען ב"כ הקובל כי סעיף 61(3) לחוק לשכת עורכי הדין קובע כעבירת משמעת כל מעשה או מחדל שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין, ורשלנות מקצועית, קלה כחמורה, אינה הולמת את מקצוע עריכת הדין ועל כן מהווה עבירה אתית, לדידו, מקצוע עריכת הדין מבוסס על הקפדה על פרטים, דיוק

מכתבים והמתנה פסיבית למתלוננים, אלא יפעל בצורה אקטיבית, ינסה ליצור קשר טלפוני עם המתלוננים, יצצע מסירה אישית של בקשתו לסור למשרדו וכו'. כמו כן, לאחר שהמתלוננים לא הופיעו לפגישה המתוכננת על מנת לחתום על תצהירים מעודכנים, היה על הנאשם ליצור קשר עימם ולקבוע מועד חדש לפגישה, שכן הנאשם קיבל את מלוא שכר טרחתו עבור הטיפול בהעברת הזכויות למתלוננים ומחובתו לפעול לטובת לקוחותיו בנאמנות ובמסירות בהתאם לסעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, וכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית). הוראות אלו הן בבחינת יסוד מוסד לנדרש ולמתחייב מעורך דין הזוכה לאמון הלקוח.

התנהגות הנאשם כפי שתוארה לעיל, מעידה על שוויון נפש ביחס לתוצאות מחדלו: קנסות בגין האיחור בהגשת ההצהרה ובתשלום מס הרכישה, הצמדה וריבית, וחוסר האפשרות לרשום את זכויות המתלוננים על השלכותיו.

חובות עורך הדין ללקוח סוכמו בפרשת **לוי נ' שרמן**, מפי כב' השופט ד' לוינ בעמ' 465.

"עורך דין צריך, כאמור, לפעול עבור לקוחו כאיש מקצוע מיומן וזהיר, כנדרש מבמבלי מקצוע בדרך כלל במתן שירותים על ידיהם. אולם מעורך דין כאיש מקצוע שחובת נאמנות והתנהגות שביישר ובהדר הן מיסודותיו נדרש הרבה יותר..."

בהתייחסנו לכך בפסיקתו אמרנו: "נאמנות זו היא רוח אפיו של המקצוע, היסוד עליו הוא בנוי..." "ועוד – המושגים "אמונה ומסירות" הם "יסוד מוסד לחובת עורך הדין כלפי לקוחו."

באשר לתוכן ה"אמונה" וה"מסירות" בהן חב עורך דין כלפי לקוחו, הפנה כב' השופט ד' לוינ לדברי כב' השופט ברנזון בעל"ע 7/73 עו"ד פלוני נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד כח(1) 679, בעמ' 683, אשר התווה את הדרך לפרשנות הנאותה של תכונות יסוד חשובות אלו:

"אמונה" פירושה, אמת ויושר, ומסירות פירושה חריצות ושקיפה, דבקות אדיקות, כשהאינטרס של הלקוח עומד בראש מעייניו ודאגותיו של עורך הדין".
(ההדגשות אינן במקור)

אנו מוצאים כי גם עורך דין סביר, מיומן וזהיר עשוי לטעות ולא כל טעות מבססת רשלנות. לחיזוק תפיסה זו נביא את פסקי הדין הבאים:

ע"א 735/75 עו"ד רויטמן נ' עו"ד אדרת, פ"ד (ל3) 75 – הוגשה תביעת נזיקין נגד עורך דין ששימש כסניגור של עורך דין אחר במשפט פלילי. הנאשם טען כי סניגורו לא חקר נושאים ולא שאל שאלות מסויימות. התביעה נדחתה והוגש ערעור.

בית המשפט העליון קבע כי טעות בתום לב בשיקול דעתו של עורך הדין. בין אם זו טעות בחוק או טעות בשיקול דעת אין בה כדי לחייב עורך דין ברשלנות. ובלשונו של כב' השופט ח' כהן בעמ' 80:

אין חולק כי האיחור בהגשת הצהרה למס שבח נגרם בגין רשלנותו המקצועית של הנאשם, הן באופן שילוחי והן באופן אישי – בגין העובדה שלא ביצע ביקורת על אופן ניהול התיקים במשרדו. על מנת לייחס לנאשם עבירה אתית בגין מחדל זה ואופן הטיפול בענייני המתלוננים יש לבחון האם בניסבות המקרה הוכח היסוד הנפשי, בנוסף ליסוד הפיזי – המחדל.

מחד, אכן בשעת ביצוע המחדל – הזנחת הטיפול בתיק המתלוננים, ואי העברת ההצהרה למס שבח, לא הוכח היסוד הנפשי – פיזיות. הנאשם לא היה ער לעובדה שהתיק י'פל בין הכיסאות', מאחר וסמך על שיטת עבודתה של מזכירתו. מאחר ולא היה מודע למחדל, קל וחומר לא יכול היה להתעלם מהתוצאות הבלתי רצויות מהמחדל.

מאידך, לא מדובר רק בטעות בירוקרטית הנובעת משכחה וי'פילת התיק בין הכיסאות' אלא באי ביצוע מעקב המתבקש בניהול תיקי לקוחות. גם אם הנאשם חשב שהצהרה הוגשה למס שבח במועד הנדרש על פי החוק, היה צריך לבדוק תוך תקופת זמן שהצהרה אכן התקבלה ברשויות מס שבח, וכי נשלחה דרישה לתשלום מס רכישה, שהרי קיבל שכר טרחה וכספי פקדון לצורך תשלום מס רכישה, ולא יתכן שתיק הלקוחות י'מחק מזכרונו' לגמרי. בעצם העובדה כי הנאשם לא התעניין בנעשה בתיק המתלוננים למרות מחוייבתו להם, ניתן לראות מחדל שבצידו פיזיות, מודעות להליכי הבקורת הנדרשים ואי תגובת רשויות מס שבח, בצירוף שוויון נפש לתוצאות העשויות להיגרם בעקבות חוסר מעקב זה.

כמו כן ניתן לראות את המחדל כנמשך עד תיקון המחדל והעברת ההצהרה המעודכנת למס שבח, לדעתנו בשלב זה הוכח היסוד הנפשי של פיזיות. הנאשם היה מודע למחדל אך היה שווה נפש ביחס לתוצאה העלולה להיגרם מאי ההעברת ההצהרה למס שבח, אי תשלום מס רכישה ובעקבות זאת חוסר האפשרות לרישום זכויות המתלוננים.

אמנם עם גילוי הטעות הנאשם הגיש את ההצהרה למס שבח' אך כשנדרש להמציא אישורים ותצהירים מעודכנים על מנת שהצהרה תתקבל, כל שהנאשם עשה הסתכם בפניה בכתב למתלוננים בבקשה לסור למשרדו לצורך המשך הטיפול, אמנם גם לאחר כחודשיים משלא ענו לו המתלוננים פנה אליהם שנית במכתב, אך נראה כי הנאשם לא יצא ידי חובתו. המתלוננים בעדותם טענו כי לא קיבלו את מכתבי הנאשם' ואכן עיון במכתבים שהוגשו על ידי הנאשם אינו מעיד כי מכתבים אלו אכן הגיעו לידי המתלוננים. אין ציון על גבי המכתבים שהם נשלחו בדואר רשום והגיעו ליעדם, לא צורך אישור רשות הדואר שהמכתבים הגיעו ליעודם. כמו כן, לאחר שהנאשם ראה שהמתלוננים לא יצרו קשר עמו ולא סרו למשרדו היינו מצפים מהנאשם כעורך דין סביר, מיומן וזהיר הרואה את טובת הלקוח מולו, שלא יסתפק בשליחת

עורכי דין (בוס הכרמל – 1997) (להלן – "זר בספרו") מתייחס בעמ' 226 לשאלה, מתי **רשלנות מקצועית** הינה גם עבירה אתית. לדירו, ניתן לקבוע בקווים כלליים כי **רשלנות מקצועית מהווה בסיס לעבירה משמעתית כאשר הרשלנות הינה גסה ו/או חוזרת על עצמה**.

אנו מוצאים כי אופן טיפולו של הנאשם בתיקון מחדלו והקטנת נזקי מחדלו הינו רשלני, על פי ההוכחות שבפנינו הנאשם לא הפנה את מרצו לטיפול בעניין, גם מעדות הנאשם ניתן להבין שראשו היה נתון לטרדות אחרות, אשר אין בהן כדי להשפיע על קביעת רשלנותו.

מקרה דומה ממנו ניתן להשליך לענייננו, על"ע 15/87 **הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' פלונית, עו"ד, פד"ים ה' 176**.

המשיבה קיבלה על עצמה, בשם שני הצדדים לעסקה, לטפל בהעברת הזכויות למתלונן. הצדדים הפקידו בידי המשיבה, כנאמנה על שני הצדדים, סכום כסף שמתוכו היתה אמורה לשלם את מס השבח החל על מכירת המגרש. בית הדין המשמעותי המחוזי פסק שהמשיבה מעלה באמונו של המתלונן ולא מילאה כלפיו את חובותיה כדין, המשיבה ערערה לבית הדין המשמעותי הארצי על חומרת העונש. בית הדין הארצי מצא כי **המשיבה התרשלה במילוי חובותיה לפי ההסכם ולא שילמה את אשר היה עליה לשלם במועדו**, תוך אמתלות – שווא שלא היו ולא נבראו, אך קיבל את הערעור על גזר הדין. הועד המחוזי ערער על קולת העונש לבית המשפט העליון אשר פסק כי **בית הדין המשמעותי הארצי טעה בסוברו שהמעשים המיוחסים למשיבה הם בגדר רשלנות בלבד ואין בהם עבירה משמעתית**.

מקרה דומה נוסף של מחדל שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין עלה בעל"ע 1747/91 **ועד מחוז הדרום של לשכת עורכי הדין נ' יוסף שמואל, פ"ד מו(4) 397**.

המשיב קיבל את שכר טרחתו מלקוחה, אשר ביקשה את שירותיו המקצועיים המשפטיים, שהצריכו הגשת תובענה אזרחית לתשלום סכום כסף שהגיע לה משתי נתבעות. בעת בירור פרטי העניין התברר למשיב כי הלקוחה יכולה למסור לו את המען של אחת הנתבעות וכי אין בידה המען של האחרת. הלקוחה קיבלה על עצמה לברר, מה כתובתה של הנתבעת האחרת, ולהודיע על כך למשיב. חלפו ועברו כחמש שנים והמשיב לא עשה דבר. ביתניים אף העביר את משרדו ולא טרח לפנות ללקוחה ולהודיע לה על שינוי הכתובת, כשם שלא טרח כל אותה תקופה להסב את תשומת לבו, כי נבצר ממנו להגיש את התובענה אם לא יומצא לו המען של הנתבעת האחרת.

רק לאחר שנכשלו ניסיונותיה של הלקוחה לאתר את המשיב ולאחר שהוגשה כנגדו תלונה לועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, התכבד המשיב והחזיר למתלוננת את שכר הטרחה ששילמה לו בצירוף הפרשי הצמדה.

"גם חובת הזהירות וגם חובת המיומנות המוטלת על סניגור בניהול המשפט אינן עולות אלא כדי חובה של שיקול דעת לעניין במסגרת הנתונים המשפטיים – המהותיים והדינמיים – הקיימים: ... גם עורך דין סביר ומלומד יכול ויטעה בשיקול דעתו: גם לשופט בשר ודם מותר לטעות, לעורך דין לא כל שכן. החובה המוטלת על סניגור כלפי לקוחו אינה שלא לטעות בשיקול דעתו; החובה היא לשיקול דעתו כמיטב יכולתו וידעתו."

טעות בשיקול דעת של עורך דין אינה מהווה הפרת החובה שבינו ובין לקוחו.

וכן הם דבריו של כב' השופט ד' לויין בפרשת לוי נ' שרמן, שהובאה לעיל, בעמ' 464 בהתייחס לסוגיית הטעות:

"אמור מעתה – עורך דין חב' חובת זהירות והפעלת מיומנות סבירה בטפלו בענייני לקוחו ביעוץ, בייצוג ובכל דרך שהיא. מובן שמידתן של אלה רבה, אם לא החלטית, אך עם זאת לא כל כישלון של עורך דין ייתפס כהפרת החובה, שכן למרות הטלת חובות אלה, שהן רחבות למדי, מכירים עדיין בכך שלא ניתנה תורת עריכת הדין למלאכי השרת; גם הם עלולים לטעות בשיקול דעת. טעות כזו אין בה כדי לחייב עורך דין ברשלנות...."

כבי השופט הביא לחיזוק עמדתו את דברי כבי השופט כהן בפרשת רויטמן נ' אדרת (שהובאו לעיל) וציין לעניין זה:

"דברים שנאמרו לגבי סניגור המנהל משפט, אך כוחם יפה כלפי חובות של עו"ד בכלל".

לאחרונה, חזר בית המשפט העליון ופסק בע"א 4707/90 **מירוקס נ' ברנוביץ, פ"ד כז(1) 17, 25 מפי כבי השופט מ' חשין:**

"עורך דין, כמוהו כרופא – עשוי לשגות, אך לא כל טעות בשיקול דעת תחייבו ברשלנות. גם אם שגה עורך הדין במקרה זה בשיקול דעתו – ואין לומר כך – גם אז לא התרשל במעשיו."

לאור האמור, אין אנו מוצאים לנכון להטיל על עורכי הדין חובה לא לטעות כלל, אם כי אנו מצפים מעורכי הדין להנהיג במשרדיהם שיטות עבודה אופטימליות שיבטיחו ככל שאפשר שטעויות מסוג זה לא יקרו.

עם זאת, יש לצפות מעורך דין סביר, זהיר ומיומן כי מרגע שגילה את טעותו/מחדלו עליו לעשות ככל שניתן על מנת לתקן את טעותו ולהקטין את הנזק.

הכרה זו באפשרות לטעות אינה יפה לענייניו, שכן אמנם בטעות אנוש מדובר הגובלת ברשלנות והזנחה, אך את חומרת מעשי/מחדלי הנאשם, אנו רואים בכך שלא ביצע מעקב על תיק המתלוננים המתבקש בניהול תיק מסוג זה, ובכך שלא מילא אחר חובותיו למתלוננים מרגע היוודע הטעות, לתקנה ולהקטין את נזקה.

עו"ד אברהם זר בספרו **"אתיקה מקצועית של**

ולעשות ככל שנדרש לזרז הטיפול בעניינם. המשיב היה ער למצב העניינים ובמודע נמנע מלטפל בענייני המתלוננים בתירוצים קלושים. **יש לראות בהתנהגותו הפסיבית של הנאשם כמראה על זלזול בלקוח ועל אי מתן שירות נאמן כמצופה מעורך דין.**

דרך נוספת לבחון את ביצוע המחדל, הינה הסיבה לקיומו. על פי עדות הנאשם בתקופה בה טיפל בתיק המתלוננים היו נסיבות שהפכו את העבודה במשרדו לפחות סדורה, פחות מיומנת, ופחות יכולת למעקב. הנאשם המשיך את הטיפול בענייני לקוחותיו תוך שהוא סומך על פקידתו.

הסתמכות עיוורת זו על עבודת הפקידה, תוך מודעות למצב הבעייתי במשרדו בהתאם לנסיבות, מהווה את היסוד הנפשי לקיום עבירות המשמעת. דווקא בנסיבות אלו היה על הנאשם לבקר את עבודת פקידתו ולא לסמוך עליה יתר על המידה. על הנאשם היה להיות מודע שכתוצאה מחוסר פיקוח ומעקב משרדי עשויים להיגרם מחדלים וטעויות, אך הנאשם היה עסוק בענייני הסבוכים והתייחס בשיוויון נפש לתוצאות העלויות להיגרם משיטת עבודה זו.

ניהול משרד בדרך זו הינה התנהגות שאינה הולמת את כבוד המקצוע, פגיעה בכבוד המקצוע, ואי קיום חובות הנאשם כלפי לקוחות לפעול למענו ביעילות ובמסירות.

אמנם בפועל לא נגרם נזק גדול למתלוננים, ועל נזק זה ניתן לפצותם בהחזר תשלום מס הרכישה ששילמו למס שבח ובהחזר שכר הטרחה, אך כאן עלינו לזכור כי תשלום מס הרכישה היווה רק שלב בדרך לרישום זכויות המתלוננים בלשכת רישום המקרקעין, ואי רישומן היה עלול להביא לתוצאות ולנזקים חמורים. עבירה אתית אינה דורשת כתנאי לקיומה הוכחת נזק ודי בהתקיימותם של היסוד הפיזי והנפשי.

לסיכום:

מרגע שנודע לנאשם כי נפלה טעות במשרדו ובוצע מחדל בהגשת ההצהרה למס שבח ועד לתיקון המחדל, בנסיבות המקרה דן כפי שתוארו לעיל, התקיימו בו זמנית היסוד הפיזי והנפשי של עבירות המשמעת. רשלנותו המקצועית של הנאשם לוותה בעבירות אתיות של אי קיום החובה כלפי הלקוח לפעול בנאמנות ובמסירות, מחדל שאינו הולם עורך דין, ובאי שמירה על כבוד מקצוע עריכת הדין.

זאת ועוד, מודעותו של הנאשם לנסיבות הבעייתיות שהשפיעו על ניהול משרדו והסתמכות מוחלטת על עבודת פקידתו תוך שוויון נפש לתוצאות העשויות להיגרם בדרך זו מקיימים את היסוד הנפשי לקיום עבירות המשמעת.

הערת העורך:

הכרעת הדין שהובאה לעיל אינה הנוסח המלא אלא חלקים נבחרים ממנה.

הוגשה קובלנה כנגד המשיב בשל מחדלו בטיפול בעניינה של הלקוחה ובשל הזלזול וההזנחה מצדו בהגשת התובענה. הוא הואשם בהתנהגות שאינה הולמת עורך דין, בהפרת חובות נאמנות ללקוח ובאי שמירה על כבוד מקצוע עריכת הדין. מסקנות ערכאת השיפוט המשמעתית:

"...הביעו מוסדות השיפוט של לשכת עורכי הדין את ביקורתם התקיפה על התנהגות המשיב, שחטא, לדעתם, לחובת הנאמנות המוטלת עליו כעורך דין כלפי הלקוח, וכל זאת על שלא נקט פעולה כלשהי במשך תקופה כה ממושכת בעניינה של הלקוחה, למרות שגבה מלוא שכר טרחתו. התירוץ כאילו חיכה כדי שתמציא לו הלקוחה את כתובת הנתבעת האחרת, תירוץ תפל הוא, שאין בו כדי להקהות מחומרתו של העניין. היה על המשיב ליצור קשר עם הלקוחה, לברר מה הסיבות לעיכוב המצאתה של הכתובת ולעשות את הנדרש לזרז הטיפול בעניין שעבורו קיבל כאמור, את שכרו.

לא היה זה מקרה של אי זהירות מצד עורך דין בטיפול בענייני של הלקוח, ואין מדובר כאן במקרה שבו נשתכח העניין מתודעתו של עורך הדין בשל מחדליה של הלקוחה, אלא נהפוך הוא. מדברי המשיב עצמו ברור היה, שכל העת היה ער למצב העניינים ובמודע נמנע מלטפל בעניינה של הלקוחה. נאמר בפסק הדין של בית הדין המשמעתית המחוזי, כי "ניכר בעדותו של המשיב זלזול כלפי הלקוחה והתנערות מכל אחריות לקיים קשר איתה". (ההדגשות אינן במקור)

בעמ' 402 מובאת קביעתו של בית המשפט העליון מפי כבי השופט ד' לוי:

"מסכימים אנו עם כל שנאמר על ידי בית הדין המשמעתית המחוזי כמתואר לעיל, ועם דברי בית הדין המשמעתית הארצי שקבע לאמור:

"...לא הובאה שום ראיה משום טעמו (כד!) (של המשיב - ד' ל') המראה כי עשה איזה שהוא ניסיון ליצור קשר עם הלקוחה. בנסיבות אלו היה מקום לשגר מכתב למתלוננת ולהזכיר לה את עניין הכתובת החסרה ואף לא להרפות ממנה ולשלוח אליה תזכורות אם לא היתה עונה. התנהגותו הפסיבית של הנאשם מורה על זלזול בלקוח ועל אי מתן שרות נאמן כמצופה מעורך דין ועל כן הרשעתו בדין יסודה".
(ההדגשות אינן במקור)

נקבע בערעור כי המשיב נהג בחוסר אחריות, הפר חובות נאמנות ומשום כך בדין הורשע על ידי הדרגה הראשונה כפי שהורשע.

דברים אלו יפים לענייננו. אמנם מקור הטעות/המחדל באי ניהול מעקב ושכחה, אך המשך המחדל בכך שהנאשם לא נקט פעולה משמעותית כלשהי במשך תקופה ממושכת בענין המתלוננים, למרות שגבה את מלוא שכר טרחתו. היה על המשיב ליצור קשר עם המתלוננים לברר את הסיבה לאי תגובתם למכתביו, ואי הופעתם לפגישה המתוכננת,